

Kommittémotion

Motion till riksdagen 2015/16:2334

av Beatrice Ask m.fl. (M)

Arbete mot våld i nära relationer

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fortsätta arbetet för att våld i nära relationer ska anmälas och för att fler ska stå fast vid sin polisanmälan och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skyndsamt bereda förslagen som den nationella samordnaren mot våld i nära relationer presenterat och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utvärdera Kriminalvårdens behandlingsprogram och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga om våldsutövare bör ha en skyldighet att genomgå behandlingsprogram och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över stödet till brottsofferjourer och kvinnojourer i syfte att göra det mer långsiktigt och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över lagstiftningen om spridning av s.k. hämndporr i syfte att straffet bättre ska motsvara den kränkning det innebär att bli utsatt och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Varje år mördas i genomsnitt 17 kvinnor av en man i en nära relation, och varje år blir tiotusentals personer utsatta för våld av sin partner. Det handlar ofta om övergrepp bakom stängda dörrar. Långt ifrån alla vågar polisanmäla. Mörkertalet är stort.

Samhället måste därför markera tydligt mot dessa brott. Rättsväsendet å sin sida måste ha verktyg för att skydda brottsoffren.

Våld i nära relationer omfattar psykisk terror och påverkan, fysiskt och sexuellt våld, eller hot om våld och kan förekomma inom alla former av nära relationer.

Brottsförebyggande rådet (Brå) gjorde på uppdrag av alliansregeringen en kartläggning över brott i nära relationer som visade att det är ungefär lika stora andelar kvinnor och män (7,0 respektive 6,7 procent) som uppger att de blivit utsatta för ”psykiskt eller fysiskt våld” av en aktuell eller tidigare partner minst en gång. Det är dock vanligare att kvinnor uppger att de blev utsatta upprepade gånger. Det är också betydligt vanligare att kvinnor blir utsatta för grov misshandel som leder till behov av sjukvård.

Kartläggningen visar vidare att det är ovanligt att man polisanmäler det man utsatts för. Knappt fem procent av kvinnorna uppger att de polisanmält, respektive knappt tre procent av männen. Den vanligaste anledningen är att man betraktar det som hänt som en småsak samt att man redde ut händelsen själv.

Alliansregeringen förstärkte arbetet mot våld i nära relationer. Det är viktigt att det arbetet fortsätter och att gjorda erfarenheter tas tillvara. Problemen har funnits länge och kräver långsiktighet och bestående förändringar.

Vårdnadsfrågor är centrala i ärenden som rör våld i nära relationer. Alliansregeringen gav Socialstyrelsen i uppdrag att kartlägga i vilken utsträckning och i vilka situationer socialnämnden tillämpar möjligheten att väcka talan om vårdnadsöverflyttningar i samband med att det förekommer våld i familjen eller den ena vårdnadshavaren har dödat den andra.

Resultatet av uppdraget visade att socialnämnden i stor utsträckning väcker talan om en överflyttning av vårdnaden när den ena vårdnadshavaren har dödat den andra. Men i hälften av dessa ärenden dröjde det mer än ett år från det att barnen berövades sin förälder tills en överflyttning av vårdnaden gjordes. Det beror på att det kan vara svårt för socialnämnden att hitta en person att flytta över vårdnaden till när det saknas lämpliga personer i barnets nätverk. Att det ska ta ett år är oacceptabelt och det måste gå fortare.

Socialstyrelsens redovisning visar också att socialnämnden har begränsad kunskap om antalet barn som lever i familjer där allvarligt våld förekommer. Härutöver väcker socialnämnden talan om en överflyttning av vårdnaden i liten utsträckning när det

förekommit allvarligt våld i familjen. Med några få undantag saknar kommunerna egna riktlinjer och rutiner kring hur en överflyttning av vårdnaden i samband med våld bör hanteras. Här krävs åtgärder för att förbättra situationen. Alliansregeringen tillsatte en utredning av 2006 års vårdnadsreform som fortfarande pågår. Uppdraget omfattar bland annat att se över vilka åtgärder som kan behöva vidtas för att förbättra och effektivisera hanteringen av frågor om överflyttning av vårdnad när det förekommit allvarligt våld i familjen. Uppdraget ska redovisas i oktober 2016.

Ökat stöd för att fler ska polisanmäla och stå fast vid sin anmälan om våld i nära relationer

Det är ett stort problem att många av brotten som begås i nära relationer aldrig polisanmäls. Enligt polisen kan det bero på att man har känslor kvar för partnern, eller att man är rädd för att bli bestraffad senare. En annan anledning till att man inte anmäler brott kan vara att man har barn tillsammans. Vissa isolerar sig också eftersom man upplever att händelsen känns för privat eller personlig, eller att man känner skuld, skam och anklagar sig själv för det man utsatts för. För den som utsätts för hedersrelaterade brott kan det kännas svårt att ensam gå emot en hel släkts normer och värderingar. För att fler ska polisanmäla krävs ett nära samarbete mellan hjälp- och stödorganisationer, sjukvården och polisen.

Det är vanligt att den som utsatts för brott vill dra tillbaka polisanmälan. När någon polisanmäler ett brott är det viktigt att den som gjort en polisanmälan vidhåller den och att polisutredningen fullföljs.

Enligt Brå:s rapport *Polisens utredningar av våld mot kvinnor i nära relationer* (2008) är många kvinnor som blivit utsatta för våld i nära relation tveksamma till att delta i polisutredningen. Närmare två tredjedelar av de svarande kvinnorna uppgav att de vid något tillfälle underrättat polisen om att de önskat ta tillbaka anmälan eller att de inte längre önskat medverka i utredningen. Den vanligaste anledningen till att kvinnorna velat ta tillbaka anmälan var att det kändes jobbigt att gå igenom en utredning och rättsprocess. Andra vanliga skäl var att kvinnan själv kände sig delaktig i det inträffade eller att anmälan skulle leda till mer våld, alternativt påverka barnen negativt. Närmare hälften av kvinnorna angav att polisen försökt övertala dem att fullfölja utredningen. I dessa familjer finns ofta barn och även för deras skull är det viktigt att polisanmälan inte dras tillbaka.

Det är angeläget att arbeta för att fler ska polisanmäla när de utsatts för brott i nära relation, men det är också viktigt att arbeta för att de som anmäler inte vill ta tillbaka sin polisanmälan. Det finns flera goda exempel på det, till exempel Relationsvårdscentrum i Stockholm som sätter in brottsoffersstöd inom 48 timmar efter polisanmälan och ger kunskap och kraft till den utsatte att genomgå brottsutredningen. Verksamheten har bidragit till att fler ärenden om våld i nära relationer leder till åtal och att samarbetet mellan polis och socialtjänst har förbättrats. Moderaterna vill uppmuntra fler sådana verksamheter runt om i landet.

Den nationella samordnarens förslag bör beredas skyndsamt

För att åstadkomma en kraftsamling mot våld i nära relationer utsåg alliansregeringen en nationell samordnare mot våld i nära relationer. I uppdraget ingick att samla berörda aktörer för att öka kvaliteten och effektiviteten i arbetet samt att se över hur det förebyggande arbetet kan förbättras och hur stöd och skydd till våldsutsatta kan utvecklas.

Sommaren 2014 överlämnades ett femtiotal förslag om hur samhällets insatser mot våld i nära relationer kan utvecklas. Förslagen remitterades och sedan har inga förslag presenterats från regeringen. Moderaterna anser att det är viktigt att det intensiva arbetet mot våld i nära relationer fortsätter och är därför angelägna om att regeringen skyndsamt bereder förslagen.

De som utövar våld i nära relation bör genomgå behandlingsprogram

En del av Kriminalvårdens klienter går olika behandlingsprogram. Syftet med programmen är att förhindra återfall i brott genom att ge nya kunskaper, färdigheter och insikter. Av dem som frigavs under 2014 hade 32 procent deltagit i ett behandlingsprogram.

Alliansregeringen gav Kriminalvården ett uppdrag att förstärka insatserna avseende våldsamma män. Det uppdraget pågår för närvarande och innebär att Kriminalvården ska genomföra en särskild satsning för att stärka de återfallsförebyggande insatserna som riktas mot gruppen våldsamma män inom ramen för Kriminalvårdens olika verksamheter. Satsningen ska bland annat omfatta förstärkta insatser avseende riskbedömningar, motivations- och behandlingsinsatser som riktas mot olika grupper av våldsbrottsdömda. Uppdraget ska slutredovisas senast den 31 mars 2017 och kommer att utgöra en grund för Kriminalvårdens fortsatta arbete med frågan.

Att erbjuda även våldsutövaren stöd och insatser att förändra sitt beteende är en viktig del i arbetet med att förebygga och motverka våld i nära relationer. Ett sådant arbete görs bland annat av Kriminalvården sedan 2004 inom Integrated Domestic Abuse Programme (IDAP). Det riktar sig till män som använt hot, våld eller annat kontrollerande beteende mot sin kvinnliga partner eller före detta partner. Programmet går bland annat ut på att känna igen tecken på ilska, att hantera svartsjuka och att erkänna kvinnors rädsla.

Enligt Kriminalvårdens utvärdering av IDAP, åren 2004–2007, verkar programmet ha en viss, men inte statistiskt säkerställd, brottsreducerande effekt. I utvärderingen anges också att resultatet bör ses i ljuset av att analyserna gjorts på programdeltagare från IDAP:s fyra första år som verksamt program i Kriminalvården. Enligt utvärderingen kan man anta att arbetet med att implementera och utveckla programmets olika delar gått framåt ytterligare under de senaste åren. Det finns därför behov av ytterligare utvärdering och uppföljning av IDAP.

Moderaterna anser att det bör övervägas om gärningsmän som utövat våld i nära relation i större utsträckning än i dag bör ha en skyldighet att genomgå lämpliga behandlingsprogram. Om gärningsmannen inte deltar i någon behandling bör det ses över om det ska leda till konsekvenser för kommande permissioner. Det bör också övervägas om reglerna för den villkorliga frigivningen bör ändras av samma anledning.

IDAP är bara ett av flera behandlingsprogram som bedrivs inom Kriminalvården. Ett annat exempel är Relations- och samlevnadsprogrammet (Ros). Det är utformat för att passa män som är dömda för sexualbrott. Det har utvärderats en gång, och det bör övervägas om fler utvärderingar bör göras för att säkerställa att programmet leder till önskat resultat.

Kvinnojurer och brottsofferjurer har behov av långsiktig finansiering

Den nationella samordnaren mot våld i nära relationer anför i sitt betänkande att kvinnojurer, brottsofferjurer och andra idéburna organisationer är ett mycket viktigt komplement till kommunernas ansvar för stöd till våldutsatta personer. Dagens system för statsbidrag till dessa organisationer beskrivs vara alltför byråkratiskt. Det medför problem eftersom det leder till kortsiktiga insatser och krav på uppföljning som inte är rimliga att ställa på ideellt arbete. Därför föreslår samordnaren att finansieringen till kvinnojurer och brottsofferjurer förstärks genom att ändra den nuvarande statliga bidragsformen till ett långsiktigt organisationsbidrag.

Det finns fler exempel på hur finansieringen skulle kunna bli mer långsiktig. Moderaterna är angelägna om att finansieringsformerna för dessa viktiga verksamheter förbättras och tycker att det bör göras en översyn av om det går att skapa en alternativ och mer effektiv finansieringsform än den som råder i dag. Viktigt i sammanhanget är också att säkerställa att kvinnojourer, brottsofferjourer och andra idéburna organisationer erbjuder god kvalitet i sin verksamhet för att kunna uppbära finansiering från det allmänna. Vi förväntar oss att regeringen återkommer till riksdagen i frågan snarast eftersom förslagen från samordnaren har remitterats.

Intensifiera arbetet mot hedersvåld

Tusentals personer lever under hot från sina anhöriga på grund av en så kallad hederskultur. Det är oacceptabelt. Samhället ska markera med kraft mot alla hedersrelaterade brott. Individuella fri- och rättigheter är universella, och ingen inskränkning ska kunna rättfärdigas med kultur eller tradition. Rättsväsendet ska ha verktyg för att skydda brottsoffren och svensk lag ska gälla lika för alla.

Alliansregeringens reform mot tvångsäktenskap har medfört att Sverige inte längre erkänner äktenskap som ingåtts utomlands via ombud, att skyddet mot barnäktenskap stärkts och att äktenskapstvång kriminaliserats. Straffskalan för äktenskapstvång är fängelse högst fyra år. Numera omfattas till exempel press från föräldrar eller släktingar av strafflagstiftningen. Därför är reformen en betydelsefull åtgärd även mot barnäktenskap. Det är nu dessutom straffbart att lura någon att resa till ett annat land där personen ska giftas bort genom tvång eller utnyttjande. Dispensen för barnäktenskap avskaffades, vilket innebär att det numera finns en 18-årsgräns för att få gifta sig. Den absoluta åldersgränsen ger ett otvetydigt besked om att barnäktenskap inte hör hemma i Sverige. Eftersom graviditet tidigare kunnat bidra till dispens, innebär ändringen också att flickor skyddas från att pressas till att bli gravida.

Det behövs mer faktaunderlag för att arbeta effektivt mot hedersrelaterat våld. Polisen och kommunerna måste ha kunskap om problematiken för att hantera hedersbrotten. I en gemensam motion av Alliansen presenteras flera förslag på området.

Uppdatera lagstiftningen för att komma åt hämndporr

Ett problem som vuxit i takt med teknikens utveckling är så kallad hämndporr. Ett exempel på detta kan vara en film som sprids på nätet av någon som filmat när han eller hon har sex med sin före detta partner. Det finns även hemsidor där nakenbilder och

annat känsligt material kan publiceras i syfte att ”hänga ut” någon som man vill hämnas på. Materialet kan då publiceras tillsammans med namn och sedan spridas och göras sökbart på internet.

Moderaterna anser att det finns skäl att se över lagstiftningen och om straffen för att sprida integritetskänsliga filmer och bilder motsvarar den kränkning som offret utsätts för, inte minst eftersom materialet riskerar att finnas kvar i all framtid. Riksdagen har tidigare beslutat om ett tillkännagivande till regeringen om att se över lagstiftningen, men regeringen har inte återkommit. Vi är angelägna om att regeringen återkommer med förslag i frågan.

Beatrice Ask (M)

Krister Hammarbergh (M)

Anti Avsan (M)

Ellen Juntti (M)

Pia Hallström (M)

Anders Hansson (M)